

Jolana Malá: Možnosti důchodové reformy v České republice

Bakalářská práce

Fakulta humanitních studií UK

červen 2007

Posudek oponenta

Práce se zabývá velmi aktuální tematikou, s bohatými souvislostmi. Představuje poměrně ucelený pohled na prodiskutovávané varianty a možnosti konceptů uskutečňování důchodových soustav. Je dobře strukturovaná a přehledná. Nepochybně pomohla autorce v tréninku při orientování se ve složitém rozhodovacím problému. A nepochybně pro ni byla zajímavým zdrojem poznatků i určitým východiskem pro vidění veřejně diskutovaných témat a případné posuzování takových diskusí.

Jde o práci na složité téma s bohatými a širokými souvislostmi, které je však zde nahlíženo vlastně výhradně ekonomickými či politickými přístupy. A ještě poměrně jednostrannými. Nebo možná lépe: jde o výklad technologie a ne obsahu problematiky reformy důchodového systému. To je pro studenta FHS, podle mého názoru, málo. Právě studium na FHS by mělo autorce pomoci, aby se takovému jednostrannému pohledu vyhnula.

Projevů tohoto jednostranného přístupu je v práci mnoho.

Především v samotném výkladu možností a návrhů reformy.

Také v detailech, za všechny např. ze str. 19, kde autorka konstatuje, že výběr přístupu „...závisí na ekonomickém názoru každého občana“. Opravdu? A co to, prosím, „ekonomický názor občana“ je?

Hned za tím je argumentace o tom, že politici nemohou postupovat jinak, protože by to odradilo voliče a prohráli by volby. Opět – je to tak. Je to ale postačující důvod pro omezení věcné analýzy vážného společenského problému?

Dalšími projevy je například volné zacházení s terminologií, která není ekonomická. Co to je „přirozená demografická situace“ (str. 36)? Co to je „politické smýšlení“ (str. 46)? A především: co to je „sociální systém“? (str. 48) Lze „přehodnotit sociální systém“? Co to je „pravcová či levicová politika“ (tamtéž)? Atd.

Především však jde o omezení pohledu na téma a jeho důsledky při analýze obsahu tématu.

Hned v počátku (str. 6) se objevují shrnuté příčiny nezbytnosti důchodové reformy. Jsou jistě platné, ale jsou uvedeny všechny z těch podstatných? Proč se v celém textu neobjeví nikde možnost argumentace opřená o fakt, že dnešní produktivita práce (či produkční dispozice jednoho pracovníka) je možná jen desetinou téhož v roce 2030? Jak vznikly propočty vývoje HDP a vývoje HDP na osobu do budoucna? Počítá se s něčím takovým, jako jsou na jedné straně skokové změny (kdo tušil před třiceti lety, že IT budou nejvíce se rozvíjející odvětví? A kdo věděl ještě před pár lety, že dnes může být nejvíce se rozvíjejícím odvětvím oblast služeb do „zachování rovnováhy ducha a těla“? Co nanotechnologie, nové energie, atd.) a na druhé straně skokové poklesy produkce a produktivity např. v souvislosti s dopady na životní prostředí? Co nezbytné surovinové regulace a neuvěřitelné nárůsty cen neobnovitelných zdrojů – ropný strop je očekáván kolem roku 2015...atd. Nebo přesuny populace mezi ohroženými oblastmi a cílovými zeměmi? Vůbec není zmíněna migrace, apod.

Ale hlavně: vytrácí se sám problém. Ten je dobře vidět v závěru, kdy autorka píše o nezbytnosti změn v přístupech (konstatuje, že jde o hodnotovu změnu! A co působí na změny hodnot?): „...dnešní důchodci počítají, neboť doba, kdy zajištění státu stačilo každému na základní potřeby...je pryč“. Tedy: dnešní důchodci jsou vystaveni situaci, která nebyla dosud vlastně jinak řešitelná než nástroji důchodové reformy, jež jsou k dispozici, a oni je využili či využívají (více či méně, ale nemohou „za ně“) a tím jejich celoživotní usilování má za následek, že se jim soustavně snižují důchody. Což je ovšem čistá sociální nespravedlnost a

projev vlastně pohrdání lidskými právy. Pohybovali se v určitém nastavení systému (který respektovali a dodržovali nezbytné normy), aby na to, že je takto nastaven, doplatili...
Problém sociální spravedlnosti je víc než princip solidarity. Víc než momentální politikum.
Víc než technologie reformy. Jde o posouzení váhy a hodnoty práce – jako jednoho z dosud spoluurčujících činitelů existence a seberealizace – za celý život ve vztahu k hodnotě tohoto života, atd. atd.

Já vím, že se tím literatura skoro nezabývá. Ekonomové o tom nechtějí ani slyšet, protože se to skoro nedá penězi vyjádřit. Ale to na tom, že právě toto je jádro problému reformy důchodů, se tím nic nemění. A studentka základů humanity by to neměla nevidět.

Práce má drobné chyby v jazyce (str. 16, 25, 46, 48) a také v odkazech a práci s prameny (str. 23: nedohledatelné; str. 56 – 58 není jasné, odkud jsou texty extrahovány; str. 29: nedohledatelné; str. 52 – zdroj údaje o stárnutí populace)

Základní otázka zní: jsou ekonomická kritéria pro výklad důchodové reformy zásadní? Jde především o ekonomický problém? Autorka sama říká, že problém má široké souvislosti ekonomické, politické, sociologické a další. Škoda, že je nevzala v úvahu.

Doporučuji práci k přijetí k obhajobě a ohodnotit ji pod 30 kreditů.

Libor Prudký
FHS UK
2.6.2007